

Побірченко Олена Михайлівна,

ORCID ID: 0000-0003-4986-6756

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри образотворчого мистецтва

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

Музика Ольга Яношівна,

ORCID ID: 0000-0001-5724-2041

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри образотворчого мистецтва

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

ФОРМУВАННЯ ФАСИЛІТАТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ АНАЛІЗУ-ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ

FORMATION OF FACILITATIVE SKILLS OF FUTURE ART TEACHERS IN THE PROCESS OF ANALYSIS AND INTERPRETATION OF ARTISTIC IMAGES

У статті розглянуто актуальні питання формування фасилітативних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в контексті реформування національної освітньої системи та впровадження концепції «Нова українська школа». Визначено, що в сучасних освітніх парадигмах вчитель має виконувати ролі коуча, фасилітатора та наставника, створюючи сприятливе освітнє середовище для самореалізації особистості та емоційно-ціннісного сприйняття мистецтва. Наголошено на специфіці мистецької освіти, де полісемантична природа художнього образу вимагає відходу від нав'язування академічних трактувань на користь стимулювання суб'єктивної інтерпретації та живого діалогу учасників освітнього процесу.

Розкрито сутність фасилітації в контексті мистецької освіти, як технологію педагогічного спілкування, спрямовану на створення умов для самовираження та творчого розвитку здобувачів вищої освіти. У межах підготовки майбутніх педагогів-художників виокремлено ключові групи фасилітативних умінь (перцептивні, комунікативні та рефлексивні), формування яких дозволяє майбутнім педагогам організовувати безпечний освітній простір та розвивати емоційно-образне та критичне мислення учнів.

Представлена поетапна методика формування фасилітативних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва, сутність якої полягає в адаптації стратегій візуального мислення (VTS) як інструменту професійної підготовки та реалізується через чотири ключові етапи: *моделювання ситуації викладачем-фасилітатором* (демонстрація техніки безоцінкового прийняття думок та прийому «лінкування» відповідей); *деконструкція процесу* (аналіз студентами фасилітативних дій викладача та усвідомлення важливості психологічної паузи й відкритих запитань); *практичний тренінг у малих групах* (здобувачі вищої освіти апробують роль фасилітатора, застосовуючи техніки емпатійного слухання та парафразу під час обговорення художніх творів); *узагальнення та рефлексія* (спільне оцінювання результатів роботи та трансформація набутого досвіду у стійку професійну компетентність). Запропонована методика ґрунтується на принципах діалогічності, креативності та емоційної залученості здобувачів.

Зроблено висновок про те, що інтеграція запропонованої методики в освітні компоненти «Історія образотворчого мистецтва», «Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво», «Кольорознавство», «Методика навчання образотворчого мистецтва» та ін.» є універсальним інструментом професійної підготовки здобувачів вищої освіти нового типу та забезпечує формування в них фісилітативної компетентності.

Ключові слова: фасилітативні уміння, майбутні вчителі образотворчого мистецтва, аналіз-інтерпретація, художній образ, педагогічна фасилітація, Visual Thinking Strategies (VTS), Нова українська школа.

The article considers topical issues of forming the facilitative skills of future art teachers in the context of reforming the national educational system and implementing the "New Ukrainian School" concept. It is determined that in modern educational paradigms, a teacher must fulfill the roles of a coach, facilitator, and mentor, creating a favorable educational environment for personal self-realization and emotional-value perception of art. The specifics of art education are emphasized, where the polysemic nature of the artistic image requires a shift from imposing academic interpretations toward stimulating subjective interpretation and live dialogue between participants of the educational process.

The essence of facilitation in the context of art education is revealed as a pedagogical communication technology aimed at creating conditions for self-expression and creative development of higher education students. Within the training of future art teachers, key groups of facilitative skills (perceptual, communicative, and reflexive) are identified, the formation of which allows future teachers to organize a safe educational space and develop students' emotional-imaginative and critical thinking.

A staged methodology for the formation of facilitative skills of future fine art teachers is presented, the essence of which lies in the adaptation of Visual Thinking Strategies (VTS) as a tool for professional training and is implemented through four key stages: modeling of the situation by the teacher-facilitator (demonstration of the technique of non-judgmental acceptance of opinions and the "linkage" of answers); deconstruction of the process (students' analysis of the teacher's facilitative actions and realization of the importance of the psychological pause and open-ended questions); practical training in small groups (higher education students test the role of facilitator, applying techniques of empathetic listening and paraphrasing during the discussion of artworks); generalization and reflection (joint evaluation of work results and transformation of the gained experience into a stable professional competence). The proposed methodology is based on the principles of dialogicity, creativity, and emotional involvement of students.

It is concluded that the integration of the proposed methodology into educational components such as 'History of Fine Arts', 'Methods of Teaching the Integrated Course "Art"', 'Color Science', 'Methods of Teaching Fine Arts', etc., is a universal tool for the professional training of a new type of higher education students and ensures the development of their facilitative competence.

Key words: facilitative skills, future art teachers, analysis and interpretation, artistic image, pedagogical facilitation, Visual Thinking Strategies (VTS), New Ukrainian School.

Постановка проблеми. Впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016) та Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) передбачають докорінну зміну ролі вчителя в освітньому процесі.

Відходить у минуле авторитарно-репродуктивна модель підготовки фахівців де педагог виступав єдиним носієм інформації, а учень пасивним реципієнтом знань. Сучасна освіта відмовляється від суворого підпорядкування учня вчителю на користь педагогіки партнерства, що базується на співпраці, довірі, взаємоповазі та рівноправній взаємодії між учасниками освітнього процесу. Зокрема, актуалізується суб'єкт-суб'єктна взаємодія під час якої вчитель виконує роль коуча, фасилітатора, наставника, партнера і тьютора та здатний створювати сприятливе освітнє середовище для самореалізації кожної особистості.

Особливої гостроти це питання набуває у сфері мистецької освітньої галузі. Специфіка викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» («Образотворче мистецтво») полягає у високому рівні пробудження емоційної сфери учнів, осмисленні власних емоцій і вражень від творів і мистецької діяльності [4, с. 31] та суб'єктивності сприйняття навчального матеріалу. Твір мистецтва за своєю внутрішньою природою є полісемантичним і не передбачає єдиного «правильного» значення чи відповіді. Однак практика показує, що значна частина майбутніх учителів, володіючи ґрунтовними знаннями з історії та теорії образотворчого мистецтва, відчують труднощі в організації живого діалогу з учнями. Вони

схильні нав'язувати академічні трактування творів образотворчого мистецтва, замість того щоб стимулювати учнів до власного емоційно-ціннісного переживання та інтерпретації художніх образів.

Відтак, формування фасилітативних умінь здобувачів вищої освіти, як здатності полегшувати та підтримувати процес навчання, створювати атмосферу психологічної безпеки та довіри стає одним із ключових завдань фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен фасилітації як інноваційної стратегії розвитку вищої освіти перебуває у центрі уваги багатьох українських науковців. Теоретичний базис цього підходу закладено у працях фундаторів гуманістичної психології, зокрема К. Роджерса, який визначив тріаду професійних позицій педагога-фасилітатора: «сприймаю–вірю–допоможу».

В українському науковому просторі витоки дослідження фасилітації пов'язані з працями П. Лушина, який обґрунтував концепцію «екопсихологічної фасилітації» як процесу підтримки суб'єкта через актуалізацію його внутрішніх ресурсів. На сучасному етапі науковці розглядають фасилітацію у різних аспектах. Фасилітаційна компетентність та фасилітаційний підхід досліджуються у працях Г. Волошко, О. Галіцан, В. Желанової, Т. Койчевої, З. Курлянд, Т. Сорочан, В. Стрельнікова, О. Фокші та ін.; педагогічна фасилітація та фасилітативна підтримка висвітлені у розвідках І. Авдєєвої, О. Галіцан, В. Нестеренка, З. Курлянд,

М. Швардака та ін.; фасилітаційна взаємодія та середовище аналізуються І. Прокопенко, Р. Шаповалом та О. Микитюком та ін..

Особливе значення для теми нашого дослідження мають наукові розвідки: Е. Гуцало (2016), яка обґрунтувала систему розвитку фасилітаційних умінь учителя як запоруку професійної майстерності; О. Романишиної та Г. Бигар (2018) присвячені технологіям розвитку фасилітації у фахівців гуманітарного профілю; З. Курлянд, О. Фокші, Ю. Поповського (2018), які розглядають педагогічну фасилітацію як вітагенну педагогічну технологію, що базується на залученні життєвого досвіду студента під час роботи з мистецькими творами; О. Гусакової (2020), Л. Чемоніної (2020), І. Дорошко, О. Малихіної, Л. Туріщевої (2021) розглядають фасилітаційні вміння, як ключовий компонент професійної компетентності педагога, що забезпечує ефективну комунікацію, партнерство та безпечне освітнє середовище.

Сучасний вектор дослідження також пов'язаний із впровадженням реверсивного навчання (А. Ворновська, 2017). Ця модель змінює ролі суб'єктів освітнього процесу, в якому викладач із джерела інформації перетворюється на фасилітатора-консультанта який стимулює креативну установку студента. У процесі аналізу художніх образів це дозволяє уникнути догматизму та сприяє формуванню власних ціннісних суджень в майбутніх учителів.

Питання методики викладання мистецтва та сприйняття художніх творів висвітлено у працях О. Ковальчук, О. Комаровської, С. Коновець, О. Красовської, Л. Масол, Г. Падалки, О. Рудницької, та ін.. Водночас, науковці (зокрема, представники музейної педагогіки та прихильники стратегій візуального мислення VTS) акцентують увагу на тому, що традиційний мистецтвознавчий аналіз часто блокує безпосереднє сприйняття дитиною мистецтва.

Незважаючи на значний масив наукових розвідок, питання формування фасилітаційних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва саме в процесі аналізу-інтерпретації художніх образів залишається недостатньо висвітленим. Більшість досліджень фокусуються на загально-педагогічних аспектах фасилітації. Натомість специфіка формування фасилітаційних умінь саме у процесі аналізу-інтерпретації художніх образів, як особливого виду інтелектуально-емоційної діяльності, потребує детальнішого вивчення та методичного обґрунтування.

Мета статті – обґрунтування методики формування фасилітаційних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі аналізу-інтерпретації творів живопису.

Виклад основного матеріалу. Фасилітація визначається як самостійний психологічний феномен, складна багаторівнева властивість особистості [5, с. 196]. Поняття «фасилітація» (англ. facilitate – полегшувати, сприяти) характеризується Н. Бібік як стиль педагогічного спілкування, який полегшує взаємодію під час спільної діяльності; ненав'язлива допомога групі чи окремії людині в пошуку способів виявлення і розв'язання проблем, налагодженні комунікативної взаємодії між суб'єктами діяльності [1]. Серед фасилітаційних умінь виділяють наступні: ставити відкриті запитання; позитивно реагувати на будь-який сигнал, який іде від учасників групи; заохочувати висловлювання учасників; забезпечувати ясність позицій учасників у конфліктних ситуаціях; одержувати відповіді та не нав'язувати своєї точки зору; забезпечувати зворотній зв'язок [1].

Педагогічна фасилітація, зазначає Г. Волошко, – це умова ефективного навчання, виховання й розвитку суб'єктів педагогічного процесу засобами певного стилю спілкування та відкритої позиції педагога [2, с. 68]; це сучасний передовий метод, технологія, яка відповідає актуальним запитам підвищення рівня навчання майбутніх педагогів [2, с. 69].

Фасилітаційні вміння сучасні дослідники трактують як набуту здатність, що допомагає створювати атмосферу, яка сприяє гармонійному розвитку сучасної особистості [7, с. 153]. Вони є комплексними і включають в себе кілька груп умінь. А саме, комунікативні (вербальні і невербальні засоби комунікації), емпатійні (здатність чути, розуміти і відчувати іншого, співчувати) та оцінно-рефлексивні (об'єктивно оцінювати результати та аналізувати ситуацію спілкування) вміння [3].

Серед фасилітаційних умінь, які важливо розвивати у майбутніх педагогів, Г. Волошко виділяє наступні: емпатійно слухати, уважно спостерігати за учасниками, налагоджувати ефективну комунікацію в групі та коригувати дії відповідно до правил взаємодії, заохочувати активну позитивну поведінку, забезпечувати безпечний простір для зворотного зв'язку, демонструвати стриманість і терпіння, а також зберігати нейтральність під час оцінювання навчальних результатів [2, с. 31].

Науковець В. Стрельников виділив групи умінь, які можуть бути відшліфовані до рівня

навичок педагогічного працівника як фасилітатора та є важливими в умовах комп'ютерно-орієнтованої освіти. Серед них такі групи вмінь: 1) початок і установки щодо групової дискусії; 2) її хід; 3) залучення емоцій; 4) завершення групової дискусії [6, с. 74].

В контексті нашого дослідження слід зауважити, що розвинені фасилітативні уміння дозволяють викладачеві реалізувати новий стиль викладання, що ґрунтується на партнерстві та взаємоповазі. Викладач-фасилітатор створює умови для самопізнання студентів, розвитку їхніх здібностей, ініціативності та згуртованості групи. Взаємодія зі студентами передбачає індивідуальний підхід, увагу до їхніх переживань, співпрацю у плануванні навчання, використання гумору, отримання зворотного зв'язку та спільне оцінювання результатів, де відповідальність за навчальні досягнення покладається на студента, а викладач відповідає за власний професіоналізм [2, с. 73].

Сучасна педагогіка дедалі більше орієнтується на фасилітативний підхід, що передбачає створення умов для активної взаємодії, співпраці та розвитку особистості здобувачів освіти. Викладач у ролі фасилітатора не лише організовує навчальний процес, а й допомагає студентам розкрити власний потенціал, формує атмосферу довіри та партнерства, сприяє розвитку критичного мислення й творчих здібностей. Саме тому фасилітативні уміння стають важливим складником професійної компетентності майбутніх педагогів.

Отже, володіючи фасилітативними вміннями та застосовуючи їх у груповій роботі, викладач-фасилітатор не лише організовує ефективну взаємодію, а й сприяє формуванню аналогічних умінь у здобувачів освіти. Це забезпечує розвиток навичок співпраці, комунікації та саморефлексії в учасників освітнього процесу.

У процесі підготовки майбутніх учителів важливим є використання різних методів фасилітації, рефлексії, самооцінювання та взаємооцінювання. Одним із дієвих інструментів у цьому контексті виступає фасилітована дискусія, яка дозволяє студентам активно включатися в освітній процес.

Фасилітована дискусія є формою педагогічної взаємодії, що базується на колективному обговоренні проблеми з метою спільного пошуку результату – прийняття рішення, генерування нових ідей чи досягнення консенсусу. Її ефективність забезпечується завдяки використанню фасилітатором стратегічних запитань та спеціальних методичних прийомів, які спрямовують учасників до продуктивної співпраці.

У контексті мистецької освіти фасилітацію доцільно розглядати як технологію педагогічного спілкування, спрямовану на створення умов для самовираження та творчого розвитку здобувачів освіти. Вона підтримує індивідуальні художні пошуки, стимулює креативність, емоційно-образне та критичне мислення, рефлексію, а також формує партнерські відносини між викладачем і студентами. Фасилітація виступає інструментом організації освітнього середовища, у якому поєднуються свобода вибору, співтворчість і відповідальність, що дозволяє здобувачам розвивати власний мистецький потенціал та набувати досвіду колективної взаємодії.

Таким чином, фасилітативні уміння майбутніх учителів образотворчого мистецтва є ключовим чинником реалізації педагогіки партнерства та створення сприятливого освітнього середовища. Вони забезпечують розвиток комунікативної культури, емпатії, здатності до співпраці та критичного мислення, що особливо важливо у процесі аналізу й інтерпретації художніх образів. Саме ця діяльність, яка поєднує інтелектуальне осмислення та емоційно-ціннісне переживання мистецьких творів, відкриває широкі можливості для формування професійної компетентності педагога-фасилітатора.

Отже, подальший виклад буде присвячено обґрунтуванню *методики формування фасилітативних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі аналізу-інтерпретації художніх образів*. Це дозволить поєднати теоретичні засади формування фасилітативних умінь з практичними інструментами підготовки здобувачів вищої освіти.

Мета методики полягає у формуванні здатності майбутніх учителів організовувати партнерську взаємодію під час роботи з творами образотворчого мистецтва, розвивати комунікативні, емпатійні та рефлексивні уміння, створювати безпечне освітнє середовище та стимулювати самостійність і креативність учнів.

Методика ґрунтується на принципах партнерства (рівноправна взаємодія викладача і студентів); діалогічності (відкриті запитання, дискусія); емоційно-ціннісної залученості (увага до переживань студентів); креативності (пошук нових інтерпретацій); рефлексивності (усвідомлення власних дій і результатів).

Зазначимо, що на відміну від традиційного мистецтвознавчого аналізу творів образотворчого мистецтва, який часто зводиться до формального розгляду композиції, колориту та біографії

художника, інтерпретація художнього образу є актом особистісного «прочитання» твору. Саме тут виникає потреба у фасилітативних уміннях учителя, адже його завданням є не повідомити «істину», а допомогти учневі сформулювати (утворити, створити) власну думку.

У процесі професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва ми виокремлюємо такі ключові групи фасилітативних умінь:

1. Перцептивні – здатність фіксувати невербальні реакції учнів на твір мистецтва (здивування, захоплення, незрозуміння) та реагувати на них.

2. Комунікативні – уміння формулювати відкриті запитання, що стимулюють мислення, а не перевіряють пам'ять.

3. Рефлексивні – здатність аналізувати хід дискусії, та повертати групу до фокусу обговорення (перефразування, узагальнення).

Ключовим методом формування окреслених вище умінь виступає Visual Thinking Strategies (VTS), що зміщує акцент з «що я знаю про картину» на «що я бачу і як я це розумію». Ця методика ідеально підходить для тренінгу майбутніх учителів, оскільки формує навички емпатійного слухання, парафраза, витримки паузи та роботи з емоційною складовою художнього образу.

У процесі навчання ми застосовуємо поетапну методику формування фасилітативних умінь.

I етап. Моделювання ситуації (викладач – фасилітатор). Викладач проводить демонстраційне заняття з аналізу складного художнього образу (твори сюрреалізму, абстракціонізму, психологічного реалізму). Студенти виступають в ролі учнів. Завдання викладача – продемонструвати техніку безоцінкового прийняття будь-якої відповіді та використання «лінкування» (об'єднання схожих думок).

II етап. Деконструкція процесу (аналіз дій фасилітатора). Після обговорення студенти аналізують не картину, а дії викладача.

Обговорюються запитання: «Які запитання спонукали говорити більше?», «Як ви почувалися, коли вашу думку не критикували, а перефразували?», «Як викладач утримував паузу?». Це формує усвідомлення важливості психологічної паузи та техніки фасилітації.

III етап. Практичний тренінг (студент – фасилітатор). Студенти працюють у малих групах. Один із них отримує роль фасилітатора і організовує дискусію за трьома базовими запитаннями VTS:

– «Що відбувається на цій картині?»

– «Що саме ви бачите, що дозволяє вам так думати?»

– «Що ще ми можемо тут знайти?».

Такі вправи допомагають подолати страх «втрати авторитету» та розвивають навички емпатійного слухання, парафраза й роботи з емоційною складовою художнього образу.

IV етап. Узагальнення та рефлексія. Виконання творчих завдань (есе, презентації, порівняльні аналізи), спільне оцінювання результатів, узагальнення досвіду фасилітації як професійної компетентності.

Для усвідомлення різниці між традиційним та фасилітативним аналізом художніх образів студентам пропонується порівняльна таблиця (табл. 1).

Для демонстрації відмінностей між традиційним та фасилітативним підходами розглянемо фрагменти занять зі студентами на матеріалі двох знакових творів: «Катерина» Тараса Шевченка та «Син людський» Рене Магрітта.

Приклад 1. Робота з емоційним станом (Т. Шевченко «Катерина»). Цей твір є хрестоматійним, тому основна проблема – стереотипність сприйняття («ми це вже знаємо»). Завдання фасилітатора – «оживити» сприйняття через емпатію, уникаючи лекційного викладу біографії автора.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика традиційного та фасилітативного підходів аналізу художнього образу

Критерій	Традиційний підхід	Фасилітативний підхід
Мета	Передача знань про картину та художника	Розвиток критичного мислення та емоційного інтелекту
Роль учителя	Експерт, носій правильної відповіді	Модератор, партнер у дослідженні
Тип запитань	Закриті, фактологічні	Відкриті, евристичні
Ставлення до помилки	Помилка виправляється вчителем	«Помилка» немає, є різні погляди
Результат	Запам'ятовування інформації	Сформоване особистісне ставлення до твору

За традиційного підходу, коли викладач виступає в ролі інформатора, звучать наступні слова:

Викладач: «Перед вами картина 1842 року. Сюжет взято з однойменної поеми. Зверніть увагу на одяг героїні та символіку дуба...».

В результаті студенти пасивно слухають факти.

За фасилітативного підходу, коли викладач виступає у ролі фасилітатора чуємо наступне:

Фасилітатор: «Подивіться на цю дівчину. Не згадуйте поему, просто дивіться на людину. Що вона відчуває прямо зараз?»

Студент: «Вона сумна, опустила очі».

Фасилітатор (парафраз і поглиблення): «Ти бачиш сум. А як її тіло про це говорить? Подивіться на її руки, на її ходу».

Студент: «Вона наче йде, але дуже повільно, ніби не хоче йти. Руки складені так, наче вона щось ховає або їй холодно від страху».

Фасилітатор: «Цікаве спостереження: «холодно від страху». А якщо подивитися на фігуру вершника позаду – як вона пов'язана зі станом дівчини?».

У цьому діалозі викладач не дає знань, а використовує техніку «linkage» (зв'язування), поєднуючи візуальні деталі (поза, вершник) з емоційним станом, який визначили самі студенти.

Приклад 2. Робота з критичним мисленням та загадкою (Р. Магрітт «Син людський»). Твори сюрреалізму ідеально підходять для тренування навичок VTS, оскільки тут апріорі відсутня логіка реального світу, що зрівнює в правах викладача і студента – ніхто не знає «точно». Ситуація аналізу:

Фасилітатор: «Що відбувається на цій картині?».

Студент А: «Чоловік стоїть біля стіни, у нього яблуко замість обличчя».

Фасилітатор: «Що ви бачите, що змушує вас думати, що це яблуко «замість» обличчя, а не «перед» ним?».

Студент Б: «Ну, воно висить у повітрі. Але чекайте, там видно ліве око, воно визирає із-за яблука!».

Фасилітатор: «Чудово, ви помітили деталь – око. Тобто обличчя там є, воно сховане. Як ви думаєте, чому художник вирішив сховати обличчя звичайної людини в діловому костюмі?».

Студент В: «Можливо, це про те, що ми всі носимо маски? Або що за буденним виглядом ховається щось невідоме».

У цьому кейсі фасилітатор використовує прийом «обґрунтування доказів». Запитання «Що ви бачите, що змушує вас так думати?» привчає

майбутніх учителів не просто висувати гіпотези, а шукати їм візуальне підтвердження на полотні.

У результаті такої діяльності студенти опановують перцептивні, комунікативні та рефлексивні уміння; навчаються створювати безпечний простір для діалогу; розвивають здатність стимулювати самостійність і креативність учнів; готуються до ролі педагога-фасилітатора у мистецькій практиці.

Таким чином, методика поєднує академічну системність (етапи, принципи, групи умінь) та практичну спрямованість (VTS, конкретні приклади, діалоги), створюючи цілісну модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до фасилітативної діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, інтегрована методика формування фасилітативних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва поєднує академічну системність та практичну спрямованість. Вона базується на принципах партнерства, діалогічності, креативності та рефлексивності й реалізується через застосування методики «Visual Thinking Strategies» та фасилітованих дискусій. Поетапна організація навчання (моделювання, деконструкція, практичний тренінг, узагальнення та рефлексія) забезпечує поступове оволодіння перцептивними, комунікативними та рефлексивними вміннями, необхідними для професійної діяльності педагога-фасилітатора.

Використання цієї методики може відбуватися під час вивчення студентами освітніх компонентів, що безпосередньо пов'язані з аналізом та інтерпретацією художніх образів, а саме: «Історія образотворчого мистецтва», «Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво», «Кольорознавство», «Методика навчання образотворчого мистецтва» та ін. Саме ці дисципліни створюють найбільш сприятливі умови для формування фасилітативних умінь, оскільки поєднують теоретичні знання з практикою інтерпретації мистецьких творів та організацією педагогічної взаємодії.

Таким чином, методика стає універсальним інструментом професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва, який може інтегруватися у різні освітні компоненти та забезпечувати формування в них фасилітативної компетентності.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку та апробацію тренінгових програм для студентів мистецьких спеціальностей; аналіз можливостей використання цифрових

інструментів фасилітації; дослідження впливу вищої освіти; порівняння українського та міжнародного досвіду педагогічної фасилітації у мистецтві та критичного мислення здобувачів вищої освіти; порівняння українського та міжнародного досвіду педагогічної фасилітації у мистецтві та критичного мислення здобувачів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бібік Н. М. Фасилітація. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732932/1> (дата звернення: 10.12.2025).
2. Волошко Г. Фасилітативний підхід як умова організації реверсивного навчання майбутніх педагогів. *Теорія та технології інноваційного розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті концепції «Нова українська школа»* : монографія. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 492 с. DOI: 10.24139/978-966-698-308-7/061-082.
3. Коломійченко С. Ю. Підготовка майбутнього вчителя у вищих педагогічних навчальних закладах до організації фасилітаційного спілкування з учнями : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2010. 24 с.
4. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/952/95201/List_16828.pdf (дата звернення: 25.11.2025).
5. Словник-довідник з професійної педагогіки / За ред. А. В. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. 221 с. URL: <https://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/slovník.pdf> (дата звернення: 25.11.25).
6. Стрельников В. Ю. Організація неперервної освіти педагогічних працівників на засадах фасилітативного підходу в умовах воєнної агресії. *Постметодика*. 2022. № 1–2. С. 64–81.
7. Трухан Г. В. Фасилітативні вміння сучасного вчителя: суть, структура, місце в системі педагогічної фасилітації. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. № 47. С. 146–156. DOI: 10.34142/23128046.2019.47.13.

Побірченко О. М., Музика О. Я.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY)

Дата першого надходження статті до видання: 16.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.02.2026

